

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela przeciwko dłużnikowi o egzekucję na skutek zażalenia dłużnika na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 1 lipca 2015 r.

Czy udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nabyte ze środków pochodzących z majątku wspólnego dłużnika i jego małżonki wchodzi w skład ich majątku wspólnego, w sytuacji, gdy objęcie tych udziałów nastąpiło tylko przez dłużnika i tylko on ujawniony jest w Rejestrze Przedsiębiorców jako jej udziałowiec, a w konsekwencji czy dopuszczalne jest prowadzenie egzekucji w stosunku do tych udziałów na podstawie tytułu wykonawczego skierowanego wyłącznie przeciwko dłużnikowi, w sytuacji, gdy jego małżonek złożył sprzeciw w trybie art. 910³ k.p.c. w zw. z art. 923¹ k.p.c.?

UZASADNIENIE

Sformułowane w sentencji zagadnienie prawne wyłoniło się w postępowaniu zażaleniowym na tle następującego stanu faktycznego.

Postanowieniem z dnia 1 lipca 2015 r. Sąd Rejonowy [...] w K. oddalił skargę dłużnika na czynność Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym [...] w K. D. U. – postanowienie z dnia 14 kwietnia 2015 r. w przedmiocie odmowy umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego z udziałów dłużnika w spółce G. sp z o. o. w K. i G.2 spółka z o. o. w K..

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 28 stycznia 2014 r. komornik dokonał zajęcia udziałów dłużnika w spółce G. sp zoo w K. oraz G.2 sp. z oo w K. (k.24, k.32). Pismem z dnia 07.02.2014 r. M. T. wniosła sprzeciw przeciwko zajęciu praw majątkowych w postaci udziałów w spółkach G. sp. z o.o. w K. i G.2 sp. z o.o. w

K. zarzucając, że udziały te wchodziły w skład majątku wspólnego (k.47). Uzupełniając sprzeciw dołączyła akt notarialny zawierający uchwały w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego spółki G. sp z o.o. w K., w którym wskazano, że G. T. objął 100 udziałów w spółce, a środki na pokrycie tych udziałów pochodziły z jego majątku osobistego oraz, że w wyniku podwyższenia kapitału zakładowego objął 11 000 udziałów w zamian za aport przedsiębiorstwa działającego pod nazwą G. T. Firma T. w K., które to przedsiębiorstwo objęte było wspólnością majątkową małżeńską (k.83). Dodać należy, że tym samym aktem notarialnym w którym dokonano podwyższenia kapitału zakładowego spółki wprowadzono też zmiany umowy spółki w ten sposób, że wskazano, iż niedopuszczalne jest wstąpienie do spółki współmałżonka współnika, w przypadku, gdy udziały objęte są wspólnością majątkową małżeńską. Postanowieniami z dnia 30 stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy [...] w K. postanowił dołączyć do akt rejestrowych spółki G.2 sp zoo w K. zawiadomienia komornika o zajęciu udziałów współnika G. T. (k.50). Pismem datowanym na dzień 16 marca 2015 r. dłużnik wniósł o umorzenie postępowania egzekucyjnego w części dotyczącej zajęcia udziałów w spółkach G. sp z o.o. w K. i G.2 spółka z o.o. w K. wobec sprzeciwu małżonka odnośnie zajęcia tych praw (k.244). Postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2015 r. komornik oddalił wniosek (k.255).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że skarga nie zasługiwała na uwzględnienie podnosząc, iż brak jest dokumentów, z których jednoznacznie wynikałoby czy zajęte udziały w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością stanowią majątek osobisty dłużnika, czy też wchodziły w skład majątku wspólnego, a zawarte w akcie notarialnym jednostronne oświadczenie małżonka odnośnie środków, za które nabył dany składnik majątkowy, nie może przesądzać o przynależności tego składnika do majątku odrębnego lub wspólnego. Organ egzekucyjny nie jest zaś uprawniony do prowadzenia postępowania dowodowego w tym przedmiocie i dokonywania ustaleń co do przynależności składnika do majątku wspólnego czy odrębnego dłużnika. Takie ustalenia mogą być czynione jedynie w postępowaniu o zwolnienie zajętego przedmiotu spod egzekucji. Małżonkowi dłużnika przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa opartego na art. 841 k.p.c. gdy egzekucję skierowano do majątku wspólnego na podstawie tytułu wykonawczego wydanego wyłącznie przeciwko dłużnikowi, natomiast wierzyciel nie ma żadnych środków prawnych celem wykazania, że wbrew oświadczeniu dłużnika i

małżonka zajęty przedmiot stanowi składnik majątku odrębnego dłużnika. Samo zatem oświadczenie dłużnika i małżonka złożone w postępowaniu egzekucyjnym o przynależności składnika majątkowego do majątku wspólnego nie może skutkować wyłączeniem możliwości prowadzenia egzekucji z tego składnika majątkowego. Po ustaleniu na podstawie odpisu z KRS, że dłużnikowi przysługują udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością komornik był zatem uprawniony do prowadzenia egzekucji z tych udziałów, a sam sprzeciw małżonka dłużnika nie uzasadniał przyjęcia, że udziały w spółce stanowią składnik majątku wspólnego. W konsekwencji Sąd Rejonowy uznał, że brak było podstaw do zastosowania przepisu art. 923¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 910³ k.p.c. i Komornik zasadnie oddalił wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł dłużnik G. T. zarzucając obrazę przepisów postępowania, a to art. 910³ w zw. z art. 923¹ § 2 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, iż w niniejszej sprawie nie zachodzi obligatoryjna przesłanka umorzenia postępowania z uwagi na złożenie przez małżonkę dłużnika sprzeciwu oraz niewystąpienie wierzyciela o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika; art. 233 § 1 k.p.c., poprzez oparcie rozstrzygnięcia sądu na ustaleniach faktycznych nieznajdujących odzwierciedlenia w materiale dowodowym, prowadzących do błędnego przyjęcia, że w niniejszej sprawie brak jest dokumentów, z których jednoznacznie wynikałoby czy zajęte udziały w spółce G. z ograniczoną odpowiedzialnością stanowią majątek osobisty dłużnika czy też wchodzi w skład majątku wspólnego, w sytuacji, w której z Aktu Notarialnego, sporządzonego w dniu 23 października 2013 r. w Kancelarii Notarialnej w K. przy ul. [...], przez notariusza Ł. H., Repertorium A nr [...]/2013 wynika, iż udziały zostały objęte za składniki należące do majątku wspólnego; naruszenie przepisów prawa materialnego, a to 31 § 2 pkt. 1 k.r.o. przez jego niezastosowanie do przedmiotowego stanu faktycznego, skutkujące przyjęciem, iż oświadczenie małżonka odnośnie środków, za które nabył składnik majątkowy, nie może przesądzać o przynależności tego składnika do majątku odrębnego lub wspólnego, w sytuacji gdy przy prawidłowo ustalonym stanie faktycznym Sąd winien stwierdzić, iż zajęte udziały w spółce G. sp. z o.o. wchodzi w skład majątku wspólnego.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez uchylenie postanowienia komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym [...] w K., D. U. z dnia 14.04.2015 r., oraz nakazania umorzenia

postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika pod sygn. akt [...], w części dotyczącej zajęcia udziałów w G. Sp. z o.o. z siedzibą w K. [...] oraz G. 2 Sp. z o.o. z siedzibą w K.; zasądzenia od wierzyciela na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych oraz udzielenia zabezpieczenia poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego do czasu rozpoznania niniejszej skargi, ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy [...] w K.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Rozpoznając zażalenie Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Na tle okoliczności faktycznych sprawy i zarzutów sformułowanych w zażaleniu, Sąd Okręgowy podjął wątpliwości wyrażone w sformułowanym pytaniu prawnym, których rozstrzygnięcie ma istotne znaczenie dla rozpoznawanej sprawy. Zasadzają się one na ocenie czy udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością objęte przez jednego z małżonków a sfinansowane ze środków pochodzących z majątku wspólnego wchodzi w skład majątku wspólnego, a w konsekwencji czy dopuszczalne jest skierowanie do nich postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu egzekucyjnego wystawionego wyłącznie wobec małżonka, który objął udziały, w sytuacji, gdy drugi małżonek złożył sprzeciw w trybie art. 910³ k.p.c. w zw. z art. 923¹ k.p.c..

W zakresie rozstrzygnięcia kwestii przynależności do majątku wspólnego lub osobistego udziałów w spółce z o.o. objętych przez jednego z małżonków za środki pochodzące z majątku wspólnego w doktrynie wypracowano kilka możliwych rozwiązań (zob. G. Jędrejek, *Rozliczenia między małżonkami wspólnikami spółek osobowych i kapitałowych*, Mon.Praw. 2008, nr 10, s. 514; M. Dumkiewicz, *Wspólność udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2011, s. 147-153; T. Mróz, *Uczestnictwo w spółce kapitałowej a ustawowy ustrój majątkowy małżonków (w:) Prawo handlowe XXI w...*, s. 638; A. Szymach, *Udział w spółce z o.o. a wspólność ustawowa małżeńska*, Mon.Praw. 2013, nr 20, s. 1088 i n.; odmiennie A. Kubas, *Udział w spółce handlowej jako składnik majątku wspólnego (w:) Prawo handlowe XXI w...*, s. 516 i n. oraz tenże, *Udział w spółce handlowej jako składnik majątku wspólnego*, PPH 2011, nr 4, s. 22; por. także R.L. Kwaśnicki, A. Piskorz, A. Nalazek, *Udziały/akcje imienne znajdujące się w majątku wspólnym małżonków*, cz. I: *W sprawie statusu*

wspólnika/akcjonariusza zbiorowego, Monitor Prawa Handlowego 2011, nr 1, s. 60 i n. oraz R.L. Kwaśnicki, *Wykonywanie praw z udziałów/akcji wchodzących w skład majątku wspólnego małżonków (w:) Wpływ europeizacji...*, s. 73 i n., który dokonuje w tym kontekście rozróżnienia formalnego i materialnego statusu wspólnika; podobnie A. Szumański, *Status prawny małżonka wspólnika w spółce kapitałowej w sytuacji, gdy objęcie albo nabycie praw udziałowych w spółce jest finansowane z majątku wspólnego małżonków*, Mon. Prawn. 2015, nr 7, dodatek specjalny, s. 38-39).

Po pierwsze wspólnikiem spółki kapitałowej jest wyłącznie ten małżonek, który uczestniczył w czynności prawnej objęcia praw udziałowych, ale nabyty udział wchodzi w skład majątku wspólnego. Stanowisko to opiera się na założeniu, że gdy czynność prawna dokonana została przez jednego z małżonków - w ramach zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, albo za zgodą drugiego małżonka - stroną takiej czynności jest tylko ten małżonek, który w niej uczestniczył, a więc ten, który złożył oświadczenie woli kreujące i współkształtujące dany stosunek prawny, a drugi małżonek jest uprawniony z tytułu nabytego przez jego współmałżonka prawa majątkowego a nie staje się stroną stosunku prawnego między jego współmałżonkiem a osobą trzecią, chyba, że z czynności prawnej wynika co innego. Stanowisko takie zostało też wyrażone w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1999 r. I CKN 1146/97 (OSNC 1999/12/209, Biul.SN 1999/9/7, Pr.Gosp. 1999/11/8, M.Prawn. 1999/11/38). Podstawowym zastrzeżeniem kierowanym przeciwko temu rozwiązaniu jest to, że zakłada ono dopuszczalność „rozszczenia” treści jednego i tego samego prawa podmiotowego na dwa odmienne grupy składników i poddawanie ich odmiennym reżimom prawnym (ksh i kro). Zgodnie bowiem z tym stanowiskiem, uprawnienia korporacyjne wynikające z posiadania udziału w spółce z o.o. wejdą do majątku osobistego małżonka będącego stroną czynności prawnej, a uprawnienia majątkowe do majątku wspólnego. Wynika to z założenia, że przedmiotem majątku wspólnego mogą być tylko prawa (obowiązki) o charakterze majątkowym, natomiast prawa korporacyjne wykonuje tylko małżonek, nabywca udziału. Tymczasem jakkolwiek treść prawa udziałowego stanowi zbiór uprawnień czysto majątkowych i korporacyjnych, to jednak są one ekwiwalentem wnoszonego wkładu, zatem udział jako całość ma wartość majątkową którą współtworzą oba uprawnienia. Bezwątpienia bowiem uprawnienia korporacyjne wspomagają i zabezpieczają realizację uprawnień majątkowych. Jednak za

dopuszczalnością konstrukcji rozdzielenia sfery zewnętrznej, czyli stosunków pomiędzy udziałowcem a spółką oraz sfery wewnętrznej pomiędzy współmałżonkami przemawiają zmiany kodeksu spółek handlowych wprowadzone ustawą z dnia 23 grudnia 2003 r., polegające na wprowadzeniu nowego art. 183¹ oraz 332¹ k.s.h. Pierwszy przewiduje, że umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może ograniczyć lub wyłączyć wstąpienie do spółki współmałżonka wspólnika w przypadku, gdy udział lub udziały objęte są wspólnością małżeńską. Przepis ten, mimo, iż jego skutki działają *ex contractu*, interpretowany a *contrario* pozwala na przyjęcie wniosku, iż ustawodawca zakłada dopuszczalność sytuacji, w której mimo przynależności udziałów do majątku wspólnego uprawnienia korporacyjne wykonywane są tylko przez jednego małżonka. Za takim rozwiązaniem opowiedział się także Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia z dnia 3 grudnia 2009 r. II CSK 273/09 (*LEX nr 551106*).

Drugim prezentowanym w doktrynie rozwiązaniem jest przyjęcie założenia, że prawo udziałowe objęte z majątku wspólnego małżonków wchodzi do majątku osobistego małżonka, który był stroną umowy albowiem jest to nierozzerwalnie związane z wykonywaniem praw korporacyjnych wspólnika. Samo nabycie jest zaś związane z uprzednim przesunięciem środków na ten cel przeznaczonych z majątku wspólnego do osobistego. Jest to czynność prawnie dopuszczalna nawet w trakcie trwania małżeństwa w świetle uchwały składu 7 sędziów S.N. z dnia 10 kwietnia 1991 r., III CZP 76/90 OSNCP 1991, Nr 10-K2, poz. 117). Wierzytelność z tego tytułu podlega zaś rozliczeniu między małżonkami w trybie art. 45 k.r.o. Takie stanowisko zostało wyrażone w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2005 r., IV CK 99/05, OSNC 2006/7-8/127. Wobec tego zasadą jest przynależność tak nabytego udziału do majątku osobistego małżonka, który dokonał nabycia. Odstąpienie zaś od tej reguły następuje jedynie w przypadku zawarcia przez małżonków umowy o przynależności takiego udziału do majątku wspólnego. Przeciwnicy tego stanowiska wskazują, że jego zaakceptowanie prowadziłoby, do sprzecznego z art. 31 § 1 k.r.o. uszczuplenia majątku wspólnego, który zalicza do majątku wspólnego małżonków przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej przez oboje małżonków lub przez jednego z nich. Uszczuplenie to następowałoby nie tylko w chwili objęcia udziałów przez jednego z małżonków, ale rozciągałoby się także na przypadki obrotu udziałami. Środki

uzyskane w zamian za zbyte udziały także wchodziłyby do majątku odrębnego jednego z małżonków. Nadto pozostaje ono w sprzeczności z normą art. 35 k.r.o..

Trzecie stanowisko, zakłada, że współnikiem spółki stają się automatycznie oboje małżonkowie, mimo, że udziały spółki objął tylko jeden z nich. Stanowisko to wywodzone jest z interpretacji art. 183¹ ksh i sprowadza się do stwierdzenia, że gdyby małżonkowie nie byli razem współnikami automatycznie z chwila objęcia praw udziałowych objętych wspólnością ustawową małżeńską, to w umowie spółki z o.o. nie byłoby czego wyłączać w świetle powołanych wyżej przepisów. Wadą tej koncepcji są trudności w ustaleniu osoby wykonującej prawa udziałowe w spółce z o.o. co godzić może w bezpieczeństwo obrotu, a także jej sprzeczność z zasadą dobrowolności uczestnictwa w spółce i w konsekwencji nałożenie na tego małżonka nie chcianych przez niego obowiązków np. dopłat czy powtarzających się świadczeń niepieniężnych. Pewną modyfikacją tej koncepcji jest stanowisko zgodnie z którym współnikiem spółki staje się nie tylko małżonek uczestniczący w czynności objęcia praw udziałowych, ale jego współmałżonek jeżeli ujawni on swą wolę uczestnictwa w spółce np. domagając się wpis w księdze udziałów w spółce z o.o..

Przyjęcie jednej z prezentowanych wyżej koncepcji ma istotne znaczenie dla dopuszczalności prowadzenie postępowania egzekucyjnego w niniejszej sprawie w zakresie w jakim została ona skierowana przez wierzyciela do udziałów dłużnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Przyjęcie, jak się wydaje dominującego w orzecznictwie i doktrynie stanowiska, że udziały nabyte przez jednego małżonka ze środków pochodzących z majątku wspólnego wchodzi w skład tego majątku, a współnikiem staje się tylko małżonek będący stroną czynności prowadzącej do nabycia udziałów, w konsekwencji w stosunkach zewnętrznych (spółkowych) udział należy jedynie do małżonka-wspólnika z wszelkimi konsekwencjami, a w stosunkach wewnętrznych (między małżonkami) udział jest objęty wspólnością majątkową, powoduje odmienną ocenę działań małżonka – współnika z punktu widzenia prawa spółek handlowych a odmienną z perspektywy przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Argument, jakoby oddzielenie tych dwóch sfer było możliwe, ponieważ dwie różne gałęzie prawa regulują to zagadnienie i brak jest podstaw do przepisania jednej z nich pozycji wiodącej nie jest przekonujący. Koncepcja ta prowadzi bowiem do sytuacji, w której małżonek – współnik może wykonywać bez aprobaty, a nawet mimo sprzeciwu małżonka nie będącego współnikiem wszystkie czynności wobec spółki, które mogą wpływać na wartość udziałów, a tym samym

kształtować majątek wspólny małżonków, zaś jedynie w zakresie dotyczącym zarządu udziałami w spółce np. w sytuacji ich zbycia, obciążenia zastosowanie miałyby przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dotyczące zarządu rzeczą wspólną. W konsekwencji sprzeciw małżonka wyrażony w trybie art. 36¹ k.r.o (o ile oczywiście nie potraktować tej czynności jako podejmowanej w ramach działalności zarobkowej), mógłby jedynie zdecydować o podjęciu rozważań co do skuteczności podjętej czynności prawnej. Tymczasem na tle przepisów kodeksu postępowania cywilnego w zakresie egzekucji, przyjęcie koncepcji, że udział nabyty za środki pochodzące z majątku wspólnego jest objęty wspólnością majątkową małżeńską choćby udziały zostały objęte tylko przez dłużnika prowadziłby, przy sprzeciwie małżonka dłużnika podjętego w trybie 910³ k.p.c. w zw. z art. 923¹ k.p.c.. i bierności wierzyciela do umorzenia postępowania egzekucyjnego w zakresie skierowanym do tych składników majątkowych. W ten sposób istniejące między małżonkami stosunki wewnętrzne oddziaływałyby na sferę zewnętrzną, w sposób prowadzący do ochrony dłużnika, co nie wydaje się zasadne. Nie ulega zaś wątpliwości, że prawa majątkowe i niemajątkowe inkorporowane przez udział są na tyle silnie ze sobą związane, że w niektórych sytuacjach określane są jako „prawa organizacyjno-majątkowe” dla podkreślenia ich wspólnego celu i funkcjonalnego związku. Pogląd przyjmujący, że wszystkie uprawnienia współnika w spółce z o.o. mają charakter także majątkowy, zyskuje przewagę i obecnie przyjmuje się już, iż wszelkie prawa udziałowe są prawami majątkowymi, gdyż wszystkie one prowadzą, w sposób pośredni lub bezpośredni, do realizacji prawa do zysku w spółce *sensu largo*. W tej sytuacji przyjęcie koncepcji rozdzielającej prawa korporacyjne i majątkowe rodzi szereg praktycznych problemów, w tym w zakresie postępowania egzekucyjnego. Z kolei przyjęcie koncepcji przynależności udziałów w spółce z o.o. nabytych za środki pochodzące z majątku wspólnego do majątku osobistego małżonka, który stał się współnikiem, sprzeciwiają się bezwzględnie obowiązujące przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w tym art. 31.

Mając na uwadze wskazane poważne wątpliwości w zakresie wykładni powołanych przepisów Sąd Okręgowy kierując się przepisem art. 390 § 1 k.p.c. postanowił zwrócić się z pytaniem prawnym sformułowanym w sentencji postanowienia.

/km/